

teit in eigen kring", welke dan uitgelegd wordt als een niets-met-elkaar-te-maken-hebben van kerk en politieke partij.

Was er bij de politieke voormannen een publiek opkomen voor het kerkelijk recht, dan kon er nog van vertrouwen sprake wezen. Nu is het vertrouwen op zijn minst sterk aan het wankelen gebracht, zoo niet geheel teloor gegaan.

Sappemeer.

B. JONGELING.

ZENDING EN EVANGELISATIE

VERSLAG VAN EEN REIS NAAR SOEMBA.

In De Reformatie van 21 December 1946 heb ik reeds een enkele mededeeling gedaan over het begin van mijn verblijf op Soemba. Door allerlei oorzaken ben ik er tot nog toe niet toe gekomen iets meer van mijn reis te vertellen. Maar deze week had ik juist in een vergadering, waar zendingszaken behandeld werden, de toezegging gedaan, enkele artikelen over mijn ervaringen op Soemba te schrijven, toen mij een dag later een stukje uit De Strijdende Kerk van 17 Mei j.l. werd toegezonden, waarin de Toornvliet zich beroept op de gegevens, die ik na mijn tocht naar de Vrijgemaakte Kerken op Soemba zou hebben meegedeeld. Dat stukje heeft mijn besluit, niet langer te wachten met het publiceren van mijn reiservaringen, versterkt. Tot die versterking hebben ook bijgedragen eenige mededeelingen, die mij bereikt hebben uit Indië zoowel als uit Nederland, waaruit blijkt, dat over mij en mijn reis onware geruchten in omloop zijn gebracht.

Het schrijven van deze artikelen heeft dan ook een dubbel doel: 1. belangstellenden iets te vertellen over wat ik in Indië, in het bijzonder op Soemba, gezien en gehoord heb en 2. den onjuisten indruk weg te nemen, die gewekt is door het artikel van ds T. en door de in omloop gebrachte geruchten. Bij den gang van mijn betoog wil ik mij laten leiden door het eerstgenoemde doel, omdat ik dat als hoofdzak beschouw. Hier en daar hoop ik dan enkele mededeelingen in te vlechten ter bereiking van het onder 2. genoemde doel.

Vooraf maak ik evenwel eenige algemeene opmerkingen over het stukje in De Strijdende Kerk. In 1840 heeft de Groningsche hoogleeraar P. Hofstede de Groot de inspiratie van de Heilige Schrift geloosend, omdat in den Bijbel te lezen stond, dat Jezus een vraat en wijnsuiper was. Wegens dit ijdel spreken over God en Zijn Woord werd die hoogleeraar door den Nijkerkschen predikant C. C. Callenbach op zijn vingers getikt. En wanneer in 1947 een Groningsche predikant een artikel schrijft, waarin hij de voorstelling wekt, alsof de „gegevens (die) de heer C. C. de Vries..... heeft meegedeeld" inderdaad door mij als gegevens, werkelijke feiten, zouden zijn meegedeeld, dan worde nu van uit Nijkerk geconstateerd, dat die Groningsche predikant gehandeld heeft in strijd met het 9de gebod, zooals dit in Zondag 43 der H.C. wordt uitgelegd.

Daar komt nog bij, dat ds T. de bedoelde „gegevens" alleen ontleend kan hebben, rechtstreeks of middellijk, aan een van het opschrift „Vertrouwelijk" voorzien rapport, terwijl hem geen toestemming tot publicatie gegeven kan zijn door iemand die daartoe bevoegd was. Ook dit is in strijd met de Christelijke zede.

Met dit Kort Verweer tegen het Kort Verweer van ds T. wil ik thans volstaan. De zaken die hij aanroert komen vanzelf ter sprake in het eigenlijke verslag van mijn reis, waarmee ik in een volgend nummer hoop voort te gaan.

Nijkerk.

C. C. DE VRIES.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Hooggeleerde Heer,

In „De Reformatie" van 3 Mei j.l. neemt U een schrijven op van den heer H. Oudekerk te De Bilt. U heeft de moeite genomen uitvoerig op den inhoud van dezen brief in te gaan. Ik meen dat het nuttig is mijnerzijds eenige dingen die den heer Oudekerk tot schrijven noopten, in het juiste licht te plaatsen.

Het congres van vrijgemaakten, in den brief bedoeld, zou oorspronkelijk in Zwolle gehouden worden. Op grond van bepaalde overwegingen meende men later dat Utrecht geschikter zou zijn als vergaderplaats. Met het oog daarop werd vanuit Schiedam contact gezocht met Uw neef, ds H. J. Schilder, die op zijn beurt weer eenigen, waaronder ik, verzamelde om met eenige Schiedammers verschillende details te bespreken. Enkel van de uitgenoodigde personen wenschten slechts onder bepaalde voorwaarden daaraan mede te werken. Zoo heb ik zelf deze voorwaarde gesteld: er zijn momenteel concrete moeilijkheden t.a.v. de A.R. partij, voor een deel ten gevolge van de vrijmaking. Niet alle moeilijkheden worden door iedere vrijgemaakte als zodanig beschouwd en/of gevoeld. Sommigen meenen dat in de A.R. voor vrijgemaakten geen

plaats meer is, anderen meenen met evenveel recht te moeten strijden voor blijven in de partij. In een dergelijke situatie leek me een congres waar uitsluitend sprekers zouden optreden die zouden aantonen dat breuk gebiedende eisch was, niet gewenscht. Wel echter een congres met als achtergrond den gedachtegang: wij vrijgemaakten hebben inderdaad zeer reëel allerlei moeilijkheden t.o.v. A.R. partij en -politiek, laten wij samen daarover spreken, zonder ons van te woren in eenigerlei opzicht te binden.

Bij de bedoelde organisatorische bespreking bleek a. dat meerderen deze gedachte deelden; b. dat in Schiedam moeilijkheden waren ontstaan die Utrecht b.v. nu nog niet had.

Sommigen vonden het zelfs zeer ongepast om deze zaken op een dergelijk congres te behandelen. Moelijkheden van dezen aard moest men liever bespreken op de eigen kiesvereniging.

Juist daarom werd besloten als onderwerp te kiezen: „Wat is heden onze politieke roeping?" Pas wanneer deze vraag principieel juist is beantwoord kan over de andere vragen worden gesproken.

De heer Oudekerk hield zich er van overtuigd dat zijn beschouwingen ten aanzien van dit congres misplaatst zijn. De titel van de aankondiging (hoewel niet door mij ondertekend, door mij geschreven) heeft hem op een dwaalspoor gebracht. Wij wisten zelf dat de titel niet klopte met het karakter van het congres; aangezien deze titel steeds gebruikt was, hebben we hem uit continuïteitsoverwegingen gehandhaafd. Aan dit „conservatisme" is dus zijn brief te danken.

Misschien zal deze toelichting hem niet overtuigen. Het is te hopen, dat de weergave van referaat en bespreking in de pers zodanig is, dat hij daaruit zuiver kan concluderen op welke wijze men op dat congres bijeen is geweest.

Overigens ben ik blij én dat hij zich hierover uitte, én dat deze brief in „De Reformatie" werd opgenomen. Het eerste laat zien dat men in vrijgemaakten kring eigen standpunt durft en kan hebben, het tweede, dat het met die „Schilder-dictatuur" nog niet zoo'n vaart loopt. Dingen die men van synodale zijde ons wel eens anders poogt te suggereren.

Hoogachtend,
J. M. ZINKSTOK.

LITERATUUR EN KUNST

Rudolf van Reest: „De trouw der kleine luyden". Uitg. Bosch & Keuning N.V., Baarn.

Nu, amper twee jaar na onze bevrijding, in een tijd van papierschaarste, is het al haast een waagstuk geworden, een boek uit te geven dat de oorlogsdagen, bezettingsjaren of concentratiekampen beschrijft.

Een stroom van literatuur of lectuur, persoonlijke belevenissen zoowel als fictieve geschiedenissen, trachten ons een beeld te geven van de gruwelen en het leed, dat de Duitschers over ons land hebben uitgeoefend. De reacties hierop zijn zeer verschillend. De een staat er nog zoo middenin, voelt nog zoo dagelijks den gruwel der verwoesting als aan den lijve, dat hij er niets van lezen wil; een ander kan er niet genoeg van krijgen; de meesten misschien vinden dat er voorloopig genoeg over geschreven is en vragen zich af, of de tijd al gekomen is voor een roman, die werkelijk een totaal beeld kan geven van de realiteit en haar geestelijken achtergrond.

Overheerscht in de meeste boeken niet het incidenteele geval, dat gegeneraliseerd, een vals licht werpt op het geheel? Worden, aan den anderen kant, in boeken als van Willy Corsari's: Die van ons, waarin gepoogd wordt de heele verzetsbeweging binnen een klein raam te schilderen, niet belangrijke factoren vergeten, waardoor aan de werkelijkheid tekort gedaan wordt? Moeten we dus maar niet liever nog eenige jaren wachten, opdat alles beter kan bezinken en de nu schijnbaar nog belangrijkste feiten teruggebracht zullen worden tot hun werkelijke proporties?

Daarbij komt dan nog de teleurstelling bij velen over het Nederland van na den oorlog. Is ons land zijn helden wel waard gebleken? Is niet veel leed tevergeefs geleden, zoodat wij er maar liever van moeten zwijgen?

Redenen te over, om nieuwe boeken van dit genre verder maar ongelezen te laten. En toch geloof ik niet, dat men daar goed aan doet. Wij vergeten zoo licht de lessen van de geschiedenis, ook die van den recentsten tijd, waardoor wij niet alleen onrecht doen aan hen, die alles hebben geofferd voor de vrijheid, maar ook straks weerloos komen te staan tegenover de gevaren, die ons boven het hoofd hangen.

Daarom is een boek als dat van Rudolf van Reest, handelend over de Rotterdamse rampjaren 1940-1945 niet overbodig, doch zelfs om zijn strekking nuttig, zoo niet noodzakelijk. Wanneer hij het verzet der kleine luiden uitbeeldt, gebeurt dit niet omdat hun daden zooveel groter waren, dan die van anderen, maar omdat zij hun verzet zagen als een strijd tegen het booze, en den Booze, tegen machten der duisternis, die slechts in het geloof kunnen overwonnen worden. Bidden en werken, geestelijk en daadwerkelijk verzet moeten daarin samengaan.

Van Reest heeft zich de laatste jaren naam verworven als biograaf, eerst van Bilderdijk, den onver-

moelbaren bestrijder van den Franschen revolutiegeest, voor zijn tijdgenooten een „onbegrijpelijk mensch", voor zijn geloofsgenooten een held Gods; daarna van ds Kapteyn, den dapperen Groningschen predikant, die onverschrokken zijn leven veilde in den strijd tegen de machten van onzen tijd, even revolutionair en zoo mogelijk nog goddelooser.

Romanschrijver in de gangbare beteekenis van het woord is hij eigenlijk niet, ook niet in dit laatste omvangrijke boek, dat het woord roman in zijn ondertitel draagt. Men kan hem terecht verwijten, dat hij de dingen zich niet rustig laat ontwikkelen, dat men te veel den schrijver zelf hoort. Het is een soort biografie van Karelse, den hoofdpersoon, een der vele kleine luiden, die in alle eenvoud, omdat zij moesten, hun steentje hebben bijgebracht voor de bevrijding van ons land. Hij is het geestelijk middelpunt van zijn gezin en daardoor wordt hij de hoofdpersoon en niet een zijner zoons, die stuk voor stuk grootscher daden hebben verricht dan hun vader.

Het gezin Karelse is beeld van dat groote volksdeel, verspreid over geheel Nederland, dat rustig het verzet aanvaardde, omdat het de geesten onderscheidde. De moeder een Friezin, vader Zeeuwsch van afkomst, de zoons en dochters echte Rotterdammers, voor een deel ondergedoken in den Achterhoek bij geestverwanten. Zoo vindt Nederland hier zijn centrum op een bovenwoning in het Overmaasche, daar waar de strijd het heftigst is geweest, na den Grebbeberg, waar ook een lid der familie streed en sneuvelde. Op den achtergrond staat het verwoeste Rotterdam, Hollands eerste havenstad, waar het hart uit weggerukt schijnt door het onmenselijke bombardement, dat pas goed den waren aard der Duitschers toonde. Het blijft het waarschuwend teken, ook als geveinsde vriendelijkheid het doet voorkomen, alsof ze zoo slecht nog niet zijn. Als Karelse, de treinconducteur over het viaduct door zijn vernielde stad rijdt, wijst hij landgenooten en bezetters op de onuitwisbare schande der Duitsche „helden". De brand der stad behoort tot de best beschreven gedeelten van het boek, de verbrande stad blijft het symbool van verzet tot het uiterste.

Is in het gezin Karelse een heele volkklasse geconcentreerd, in het verzet der familie is de geheele verzetsbeweging geconcentreerd. Vader zelf doet aan spionage, zij het in bescheiden vorm. Als bestuurslid van den Christelijken bond van Spoorwegmannen doet hij ijverig mee aan de ondergrondse actie. Door zijn gevangenneming krijgen we een teekening van de verhooren en executies, van verblijf in gevangenissen en concentratiekampen binnens- en buitenslands. In zijn huis bevindt zich natuurlijk een verboden radiotoestel, maar ook een jodenkind. Er heeft huiszoeking plaats met alle daaraan verbonden gevaren; bij een razzia wordt een zoon gevonden en naar Duitschland gevoerd met duizenden anderen. Het beestachtige vervoer wordt even aanschouwelijk beschreven als de avontuurlijke ontsnapping, gevolgd door jaren van onderduiken.

De andere kinderen illustreeren door hun houding weer andere facetten van onzen strijd. De een is lid van de K.p. en schiet zelfs een landverrader neer voor de oogen van zijn zuster, de ander is lid van de I.o. en zorgt voor distributiebeschelden, nadat hij door een N.S.B.-er uit zijn betrekking is gestooten; een dochter en schoondochter zijn koerierster en doen de gevaarlijkste dingen. Tenslotte is een der zoons aan het eind van den oorlog gids van een Amerikaanschen piloot. Hij overschrijdt de linies, maar keert als parachutist terug. Vader staakt dan juist op bevel der regering.

Zoo zeer komt de schrijver zelf onder den indruk van de tirannie in tal van verschijningen, dat hij niet over een Duitscher of een N.S.B.-er kan spreken, of we zien een satanische wreedaard of gluipe gemeenheid op hun gezichten staan, die aan wijlen-Geddes' teekening van Spanjaard en priester doen denken. Veel beter dan deze geforceerdheid is de beschrijving van het Joodsche type, de pralerige, gewiekste zakenman met zijn helder verstand, die alles voorziet en doorziet, aanvankelijk meent met zijn goochelmeester tusschen uit te kunnen komen, maar later de tragische figuur wordt van den radelooze, die zijn onafwendbaar doodslot achter geestigheid tracht te verschuilen.

En heel goed is ook het type van de vrouw in het verzet. Ver boven allen uit steekt moeder Karelse, de eenvoudige heldin, die stuk voor stuk haar man en al haar kinderen uit huis ziet gaan, die nameloos angst om hen uitstaat, maar nooit één van hen terughoudt, daar ze hun daden grooter ziet en even noodzakelijk als haar offer, die lichamelijke gebroken wordt, maar geestelijk een steun is voor allen. Heel goed is ook Hermien, de dochter, wanhopig van verdriet na het sneuvelen van haar verloofde, die tot ieders verontwaardiging trouwt met een Duitscher. Goed psychologisch verklaart de schrijver haar houding en geeft hij de oplossing: een stuk menschelijke tragiek groot genoeg voor een afzonderlijke roman.

Nog lang niet alle personen, die in het boek een rol spelen, zijn hiermee opgesomd. Zij blijven bijfiguren, evenals verschillende der kinderen. Zij komen en gaan als schepen in den mist. Het middelpunt blijven de ouders, Karelse en zijn vrouw, de typen van de kleine luiden, die in hun trouw aan Koningin en vaderland, trouw bleven aan hun hemelschen Vader, in Wiens dienst zij zich gevoelen, voor Wiens zaak zij hun leven

zelfs over-

erven als
Laat de
psychische
plekken v
schildert
val een d
dragen on
kostelijker
nis licht
En hierdo
gen zullen
Gron.

BO

De Chri
zen moet.
dikwijls n
verschijn
zich laat
Lieveart
van De M
staan er
eerste ver
in hun e
vreemd h

In de h
plekken,
naar rhet
tel doorzo
en gerech

Zooals
cirkel van
God. Van
naast goe
die gedich
trof. Alles
schenzin l
het moole
critiek ku
ten, dan
kele regel

Er staa
Laat het
alleen, al
sympathie
gaan.

Gron.

Amice

In een
thans gas
in groot
Goed g
loopt, ma
genoemd.

Het ge
dat leven
gen, of, w
dus het v

Want w
dat funda
onmogelij
Nu is
meerden
van het
niet meer

Een rec
En dat
Dat is
politieke
sprak.

Dat is
jongeliede
over den

Hier g
heen, als
Reformat
Voor al
op het ge
is door C
de kerk.

De onc
de nieuwe

Een m
de gesch
kosmos,
den mens

evoluegeest, ijk mensch", ; daarna van redikant, die len strijd te- olutionair en

enis van het t laatste om- jn ondertitel at hij de din- at men te veel ort biografie r vele kleine noesten, hun ivrijding van unt van zijn rsoop en niet rootscher da-

grootste volks- at rustig het onderscheid- wsch van af- dterdammers, ctherhoek bij der zijn cen- aasche, daar na den Greb- reed en sneu- rwoeste Rot- iar het hart cheijkje bom- rd der Duit- wend teeken- t voorkomen, else, de trein- ternielde stad rs op de on- helden". De ischreven ge- ad blijft het

iklasse gecon- geheele ver- doet aan spi- tuurlijk van nnen doet hij ie. Door zijn g van de ver- angenissen en lands. In zijn a radiotoestel, oeking plaats bij een razzia schland ver- stachtige ver- areven als de or jaren van

hun houding De een is lid der neer voor van de l.o. en hij door een ; een dochter en de gevaar- en aan het eind nschen piloot- ls parachutist der regering. r den indruk n, dat hij niet in spreken, of gluiperige ge- an wilen-Ger- doen denken- le beschrijving viekste zaken- s voorziet en oochemheid er r de tragische onafwendbaar verschuilen. vrouw in het er Kareise, de haar man en die namelooze van hen terug- en even nood- broken wordt. Heel goed is in verdriet na tot ieders ver- ter. Goed psy- r houding en helijke tragiek man.

st boek een rol ven bijfiguren, tomen en gaan ant blijven de van de kleine en vaderland- der, in Wiens k zij hun leven

zelfs over hebben, om eens het eeuwig Vaderland te erven als getrouwe helden.

Laat dan dit boek geen roman zijn door te weinig psychische concentratie, laat het verhaal veel zwakke plekken vertoonen, te veel uitweidingen geven — het schildert getrouw de trouw der kleine luiden, het bevat een dikwijls aandoenlijk relaas van het leed, verdragen om het beginsel, vol aangrijpend realisme en kostelijken humor. Het geeft in meer dan één beteeke- nis licht over een donkeren tijd van ons volksbestaan. En hierdoor is het een boek, dat zeer velen met geno- gen zullen lezen.

Gron.

H. S.

BOEKBESPREKING

Inge Lievevaart: „De cirkel gebroken”.
Uitg. Bosch & Keuning N.V., Baarn.

De Christelijke dichtkunst is nog niet waar zij we- zen moet. Haar geluid is nog te zwak, haar belijden dikwijls nog te onzeker. Het is echter een gelukkig verschijnsel, dat de laatste tijd een nieuw, pril geluid zich laat hooren. Het bundeltje gedichten, dat Inge Lievevaart ons biedt staat zeker nog niet op de hoogte van De Mérode, al klinkt zijn geluid er ook uit. Toch staan er vele dingen in, die veel beloven. Reeds het eerste vers, „Mijn hond”, is goed, op het slot na. Mooi in hun eenvoud en goede visie zijn: „Kind bij avond in vreemd huis” en „Kind en dood”.

In de langere gedichten zitten nog te veel zwakke plekken, de beeldd spraak is geforceerd en riekt soms naar rhetoriek (b.v. blz. 20, waar een bronzen man- tel doorzongen wordt met de klepelslagen van Liefde en gerechtigheid).

Zoals de titel aangeeft, heeft de dichteres den cirkel van het eigen ik gebroken in overgave aan God. Van haar geloof getuigen vele verzen, zwakke naast goede. Dat zij wat kan, toont Inge vooral in die gedichten, waar zij eenvoudig uitsingt, wat haar trof. Alleen ontsiert soms een te verstandelijke tus- schenzin het gevoelig timbre van haar vers (zoo in het motto: „Nu zijn ze dus gehaald”). Bij meer zelf- critiek kunnen wij stellig nog betere verzen verwach- ten, dan zij hier gaf. Waarom verzwakte zij b.v. en- kele regels van verzen in Ontmoeting gepubliceerd?

Er staat veel in dit bundeltje, dat genot verschaft. Laat het gelezen worden door onze menschen. Dan alleen, als de dichter zich gedragen weet door de sympathie van velen, kan hij bemoedigd voorwaarts gaan.

Gron.

H. S.

GRONINGER BRIEVEN

Amice frater,

In een Roomsche blad las ik de opmerking, dat het thans gaat om de grondslagen van het Westen, die in groot gevaar zijn.

Goed gezien is het niet het fundament, dat gevaar loopt, maar het gebouw, dat wel het avondland is genoemd.

Het gevaar ontstaat doordat wij of niet meer uit dat levend fundament al onze kracht willen ontvan- gen, of, wat erger nog is, het bestaan er van loochenen, dus het verband ten leven missen.

Want wat wij ook mogen doen, ons huis komt van dat fundament niet los. Een neutrale houding is ons onmogelijk.

Nu is het merkwaardig, dat er zelfs in Gerefor- meerden kring velen zijn, die de werkelijke betekenis van het fundament niet meer verstaan en er liever niet meer over praten.

Een reden te meer om er van te getuigen.

En dat is dan ook heel onze kerkstrijd.

Dat is het, waarvan gesproken werd, ook op de politieke bijeenkomst in Utrecht, waar prof. Veenhof sprak.

Dat is het, waarom het gaat, als onze studeerende jongelieden in hun organisaties het al maar hebben over den grondslag.

Hier gaat het om allerwege, door heel ons leven heen, als wij waarlijk bidden om en werken voor de Reformatie, ook in dezen dag.

Voor al ons spreken en doen staat dan steeds voor- op het getrouw getuigenis, dat er maar één fundament is door God gelegd, Jezus Christus, Zijn Woord, en de kerk, die dat Woord getrouw verkondigt.

De oude heidenwereld kende dit fundament niet, de nieuwe heidenwereld loochent het, wat veel erger is.

Een modern filosoof maakt deze onderscheiding in de geschiedenis, dat de oude wereld het had over den kosmos, de christelijke over God, de moderne over den mensch.

De antieke wereld meende ook haar cultuur te mogen bouwen op den mensch, die de maat van alle ding zoude zijn.

En de moderne wereld keerde tot die dwaasheid terug.

Nu weten wij, hoe heel die oude cultuur ten onder ging, hoe al haar wijsheid uitliep op wanhoop.

De mensch, heeft iemand gezegd, kon niet meer.

En een groot vereerder van het oude Griekenland, Alard Pierson, gaf dit toe, toen hij schreef: „die het meest van zich zelf hopen mocht, is het snelst op het punt gekomen van aan zich zelf te vertwijfelen. Geen God kan hij worden; waartoe nog iets te willen zijn? Waartoe geboren, als het toch een droombeeld blijkt zich geboren te achten voor het hoogste? Na het verdwijnen van het schitterend droombeeld is het donker, als in het vertrek, dat men uit het volle zon- licht binnentreedt”.

Zoo is het ook nu.

Hoe anders wordt het echter, als het Woord Gods tot de wijde wereld mag ingaan. En welke blijde bood- schap had de apostel Paulus aan de antieke cultuur- wereld te brengen?

Geen ander dan de boodschap van het fundamen- t, van hetwelk zijn Heer en Meester sprak in het meest verwaarloosde stuk Zijner vaak zoo slecht begrepen bergrede.

De apostel schrijft, dat hij als een wijs bouwmeester het fundament heeft gelegd, d.w.z. dat hij het heeft gepredikt. En hij zeide er bij, dat niemand een ander fundament kan wijzen, profeteeren. En dat het is het fundament der apostelen en profeten, waarvan Jezus Christus is de uiterste hoeksteen.

De steen, die de bouwlieden verworpen hebben.

Het vaste fundament, dat staat — 2 Tim. 2: 19; en dat ons doet leven in de rijke verwachting der stad, die fundamenteen heeft.

En als daar gesproken wordt van de kerk des Heeren, dan weten wij toch wel, dat dit fundament heel de wereld draagt, of zij het weten wil dan niet, en dat het er voor heel de wereld met al haar cultuur hierop aankomt, of zij dit fundament erkent, dan wel het afwijst.

Zij komt er niet van los. Hoe zou dat ook kunnen!

Het is dan ook vreeselijke onkunde onder de Chris- tenheid en het verzwakt haar getuigenis, ook al roept zij luide voor haar Heer, zooals in onze dagen, wan- neer de voorstelling wordt gegeven, dat de wereld uit eigen kracht leeft en een eigen fundament heeft, en dat wij haar alleen maar te zeggen hebben, dat er een veilige haven is aan het eind van het leven.

Dr Hommes heeft, naar ik zie, geschreven, dat wij eens een schoolstrijd hebben gestreden, en daarna een politieke strijd, maar dat ons thans een cultuurstrijd wordt opgelegd.

Zulke uitsluiting getuigt van groote oppervlakkigheid.

De kerk des Heeren heeft steeds, als zij getrouw was, den waren cultuurstrijd gestreden, want zij wees en zij vertegenwoordigde het fundament en stelde den eisch, dat heel het cultuurgebouw der wereld met dat fundament in levend verband behoort te staan en in volle gehoorzaamheid daartuit moet leven, wil het goed gaan in het leven.

Want als er in de Schrift wordt gesproken over fundamenteen, die worden omgestooten of vernield, dan gaat het toch daar altijd over de dingen, die op het eenig fundament werden gebouwd en daartuit leven.

Heel onze schoolstrijd en onze politieke en sociale kamp was niets anders dan de prediking; terug voor opvoeding en rechtsleven naar de erkenning van dat fundament. Het ging altijd weer om den „grondslag”.

En als wij in de statuten van de eene of andere actie zeiden: de grondslag is het Woord Gods naar de getrouwe belijdenis der ware kerk, dan beleden wij toch daarmede voor heel de wereld, dat wij heel ons leven door het eenig ware fundament wilden doen beheerschen.

Is het niet meer zoo, dan heeft zulk statuutartikel voor ons werk geen waarde meer.

En wee een calvinistische wijsheid, die deze ge- trouwe belijdenis slechts kan aanvaarden voor de „theologie” en veilig meent te zijn bij „beginselen”, die zij zelve dan moet uitvinden.

Wij hebben, geloof ik, nimmer voldoende ernst met dien grondslag gemaakt, en dat was steeds weer onze zwakheid in den strijd tegen de wereld en den satan en ons eigen van nature boos en dwaalziek hart.

Ik zeide: de antieke wereld kende het fundament niet.

En nu moeten wij nauwkeurig letten op datgene, wat de apostel Paulus aan de Grieksche wereld, die de wijsheid, naar zij meende, in pacht had, vertelde, toen hij te midden van de stoeynen en epicuristen op den Areopagus stond.

Hij predikte haar den God, Die de wereld gemaakt heeft, en alles wat daarin is. En dat deze God een dag gesteld heeft, op welken hij den aardbodem recht- vaardiglijk zal oordeelen door eenen, dien Hij daartoe geordineerd heeft.

Het begin en het eind van de historie dezer wereld. En heeft God de Heere de wijsheid der wereld, die zich zoo ver verheven waande boven alles wat die apostel daar zeide, niet tot dwaasheid gemaakt?

Was het slot niet, dat de wijzen de vuist balden tegen de starren, als zij zagen, dat het, naar hun meening, beste werk der menschheid langzamerhand instortte en als in een moeras verdween? Zij geloof-

den niet in een schepping; zij zagen wel een voort- durenden val, als zij aanschouwden hoe het belang- rijkste en sterkste en meest waardevolle van de men- schelijke bouwsels inzonk als onder zijn eigen gewicht.

Zulk een tijd naderen wij ook weer, ondanks den hoogmoedigen praat van allerlei idealisten. De meest moderne wijsbegeerte is die van den dood.

Is er nu niet alle reden, om met al onze kracht te wijzen op het wezenlijke fundament en de gehoorzaam- heid aan het Woord, dat daarvan getuigt?

En als wij, gehoorzaam zijnde, mochten zuchten over ons kleine getal en vergelijkender wijs geringe kracht te midden van onze cultuurwereld met al haar vertoon, haar schoonschijn en ellende tevens, laat ons dan denken aan de kerk des Heeren, toen zij die zin- kende oude heidenwereld binnentrad.

Paulus in Athene, Paulus in Rome.

Toen ik het voorrecht genoot Rome te zien, werd natuurlijk ook een wandeling gemaakt naar de Via Appia, den beroemden kunstweg, waarlangs de apostel Paulus de machtige wereldstad binnenkwam, naar men zegt zijn voet zettend op dezelfde steenen, die daar nog den weg bevoeren.

Daar is op dien weg niet veel meer te aanschouwen.

Maar een prentbriefkaart wilde ons toonen wat de apostel Paulus toen mocht zien; welke heerlijkheid zich daar vertoonde aan zijn verwonderde oogen.

Zoo kwam hij de machtige wereldstad van Nero binnen.

Wat zou hij kunnen, als hij zag op zich zelf?

Eén mensch — tegenover heel die wereldmacht?

En toch lezen wij, dat hij, toen hij de broederen ontmoette, moed greep.

Hij kende zijn macht, omdat hij predikte Hem, Wiens alle macht is in den hemel en op de aarde.

Hij had geen ander wapen dan het Woord.

En is er iemand, die maar even twijfelt, als de vraag gesteld wordt, wie overwon: Rome of Paulus?

Zelfs de bittere vijand Gibbon zegt: Paulus, en hij voegt er bij: helaas. En feitelijk zeide de Renaissance het ook, en zegt de wereld van thans het eveneens.

Chesterton heeft in zijn: „The Everlasting Man” een aangrijpende teekening gegeven van den kamp der Christelijke kerk in die eerste eeuwen.

Hij voert ons dan in gedachten naar de arena met haar tienduizenden toeschouwers, allen met groote intentie en met de oogen vol woede en verachting ziende naar het midden, waar een kleine groep men- schen rustig wacht op de wilde beesten, die hen zullen verscheuren. Zij staan daar stil, zegt hij, on- natuurlijk stil, en het is alsof de wereld en de arena zich bewegen rondom hen heen. Zij vertegenwoordigen de blijde boodschap van het fundament, maar die waarheid wordt omringd door een wonderlijk licht: het is de stralenkrans van de haat der wereld.

Zoo was het en zoo blijft het. Zoo is het ook in onze dagen.

Maar daarom mag de ware kerk des Heeren, die getrouw getuigt van het fundament, niet vreezen.

En als de kinderen van het verbond in goede trouw in hun organisaties opkomen voor de gehoorzaam- heid aan het fundament, zij behoeven niet te klagen over hun kleine getal.

En als de zonen en dochteren der reformatie, waar zij dan ook geplaatst zijn, den strijd voor dat fun- dament aanvaarden, niets hebbend dan het Woord Gods en de goede belijdenis, dan mogen zij weten, dat de wezenlijke macht, zooals De Vonk het zei in Utrecht, is bij hen, die leven uit de kracht van Hem, Wien alle macht is gegeven.

En ook het eind der wereldhistorie zal het mogen getuigen: daár, bij die getrouwe kerk, was de waarheid en de werkelijkheid. Want daar werd getuigd voor het eenig ware en werkelijke fundament.

Met hartelijke groeten en heilbede,

Uw toegenegen

MARNIX.

II. B. — VRAAGSTUKKE VAN PROMULGASIE (AFKONDIGING, ENS.) OF PROPAGERING, ENS.

De z.g. oecumenische „synode”, VI.

Kommissie II het in hierdie verband gerapporteert dat verder bespreking oor hierdie saak onnodig is, angesien 'n getuigenis reeds opgestel is. Punte II, B 1 en 2 kan onder die aandag gebring word van organisasies wat hulle self besighou met die propagering van die Geref. oortuiging. Daar is ook heelwat oorvleueling met punte I, A—E (die leerstellige punte).

Die sinode het hierdie aanbeveling aanvaar.

(Noot: Die sinode het hom derhalwe nie uitgespreek oor die vraagstuk van uitbreiding en/of hersiening van be- lydenisskrifte, of spesiale verklaring, getuigenis, of leer- stellige uitsprake deur die ekumeniese sinode nie, be- halwe insover die sinode 'n getuigenis laat hoor het. Later is egter die reeds genoemde studiekomitees benoem sodat die volgende sinode sekter rekenskap sal moet gee van hierdie vraagstukke).